

Bölüm 5

LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET VE TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI

Temel Alper KARSLI¹ Utku TOHUMCU²

Bağımlılık Kavramı

Bağımlılık sözcüğü batı dillerinde Latince’de kendini başkasına adamak anlamına gelen “addicere” kelimesinden yola çıkarak türetilmiştir. En genel anlamıyla bağımlılık “bir nesneye, bireye ya da varlığa karşı konulamaz bir şekilde sürekli olarak istek duyma ve kişinin farklı bir iradenin güdümünde olması hali” şeklinde tanımlanmaktadır (Aktaş ve Yılmaz, 2017). Bağımlılık “bir maddenin ya da bir eylemin kişilerin ruhsal ve fizyolojik sağlığına veya sosyal yaşamına olumsuz bir etki etmesine, bireyi olumsuz yönde etkilemesine karşı kullanımını devam ettirmesi, söz konusu madde kullanımını ya da eylemi yinelenmeye yönelik önüne geçilemeyen istek duyma hali” olarak tanımlanabilir (Bianchi ve Philips, 2005). Bağımlı olma durumu, alkol veya uyuşturucu başta olmak üzere belirli maddelere biyolojik yönden bağlanma ve merkezi sinir sisteminde bir karşılık bulması ile karakterizedir. Ancak alkol ve madde gibi biyolojik olarak karşılık bulan bağımlılıkların yanında araştırmacılar marka bağımlılığı, internet bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıkların da var olabileceği fikrini ortaya atmışlardır (Şar ve Işıklar, 2012).

Belirli maddelere karşı (sigara, esrar, alkol, uyuşturucu vb.) fiziksel bir istek içinde olma durumuna fiziksel veya biyolojik bağımlılık adı verilmektedir. Psikolojik ya da davranışsal olarak bağımlı olma durumu ise, bağımlı olunan eylemden haz alma, günlük hayatını buna göre düzenlediği için hayatının olumsuz yönde etkilemesi olarak açıklanmaktadır (Katz, 1997). Bunlardan akıllı telefon bağımlılığı, kimyasal madde olmayan fakat kullanılmadığında psikolojik olarak olumsuz bir durum ortaya çıkartan bir bağımlılık çeşididir (Minaz ve Bozkurt, 2017).

Akıllı Telefon Tarihçesi

Bilimin hızlı bir şekilde ilerlemesi ile birlikte teknolojik ilerlemeler ve gelişmelerde değişimler meydana gelmektedir. Bu teknolojik değişimlerin başında televizyon, bilgisayarın yanı sıra cep telefonları ve akıllı telefonlar hayatımız için önemli bir yer kazanmıştır. Akıllı telefonlar her zaman ihtiyaç duyabileceğimiz cihazlar konumuna gelmişlerdir. Bu cihazlara neredeyse toplum içinde her kesimden insanın elinde karşımıza çıkmaktadır (Yücelten, 2016).

¹Dr.Öğretim Üyesi, Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, alperkarsli@bartin.edu.tr

²Uzm.Psk., Adalet Bakanlığı, utkutohumcu@hotmail.com

ye başlayan akranlar arası ilişkilerin, hatta ileri yaşlardaki bireylerin zayıflayan aile ilişkileri neticesinde insan türünde temel bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkan sosyalleşme gereksiniminin internet tabanlı teknolojik bazı çözümler üzerinden giderilmeye çalışıldığını ve de bu çabanın bir noktadan sonra bireyleri bağımlı olma noktasına sürüklediğini görmekteyiz. Bu bağlamda internet ve teknoloji bağımlılığı dahil çeşitli sorunların etyolojik temelleri irdelendirirken kültürel etmenler ve değişimler mutlaka göz önünde tutulmalıdır. Kültürel etmenlerin tesirleri ışığında internet erişimin nispeten ulaşılabilir olduğu ve normal karşılandığı gelişmiş ülkelerde (Birleşik Devletler, Japonya vb.) örneğin internet bağımlılığı prevelansı fazla iken az gelişmiş ülkelerde bu tip problemlerin yaygınlığının azaldığı müşade edilmektedir; özetle, bireyselci ve toplulukçu kültürel özelliklerin baskınlığı internet ve teknoloji bağımlılığı geliştirmede temel bir yordayıcı olarak karşımıza çıkmaktadır (Chou ve ark., 2005).

Kaynakça

- Altundağ, Y. (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemli internet kullanımı ilişkisi. *Online Journal of Tecnology Addiction&Cyberbullying*, 3(1), 27-43.
- APA, (2013). Psikiyatride hastalıkların tanımlanması ve sınıflandırılması el kitabı, yeniden gözden geçirilmiş dördüncü baskı (DSM-V). Köroğlu, E. (çeviri ed.). Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- Ayaş, T. & Horzum, M.(2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 46-57.
- Aydın, Y. (2015). Alkol ve Madde Bağımlılığında Beden Algısı, Benlik Saygısı Düzeyleri ve Sosyal Fobi Görülme Sıklığı: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bianchi, A. & Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology ve Behavior*, 8(1), 39-51.
- Chen, J; Tarn, M. & Han, B. T. (2004). Press Internet Dependency: Its impact on Online Behavioral Patterns in E-commerce, *Human Systems Management*, 23, 49-58.
- Chóliz, M., Villanueva, V. & Chóliz, M.C. (2009). Girls, boys and their mobile: use, abuse (and dependence) of the mobile phone in adolescence. *Revista Espanola De Drogodep*, 34, 74-88.
- Chou, C, Condrón, L. & Belland, J.C. (2005). A Review of the Research on Internet Addiction. *Educational Psychology Review*, 17 (4), 363-388.
- Çakır, Ö. & Oğuz, E. (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 418-429.
- Demirci, K., Orhan, H., Demirdaş, A., Akpınar, A., & Sert, H. (2014). Validity and reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction Scale in a younger population. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 24(3), 226-234.
- Dielman, T. E., Campanelli, P. C., Shope, J. T., & Butchart, A. T. (1987). Susceptibility to peer pressure, self-esteem, and health locus of control as correlates of adolescent substance abuse. *Health Education and Behavior*, 14(2), 207-221.
- Doğan, V. & Karakuş, Y. (2016). Lise Öğrencilerinin Sosyal Ağ Siteleri Kullanımının Yordayıcısı Olarak Çok Boyutlu Yalnızlık. *Sakarya University Journal Of Education*, 6(1), 557-71.
- Erdem, H., Türen, U. & Kalkın, G. (2017). Mobil telefon yoksunluğu korkusu (nomofobi) yayılımı: Türkiye'den üniversite öğrencileri ve kamu çalışanları örnekleme. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(1), 1-12.
- Gencer, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık davranışları ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Gönül, A.S. (2002). Patolojik İnternet Kullanımı. *Yeni Symposium*, 40(3), 105-110
- İşık, U. (2007). Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet bağımlılığı. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kahveci, A., Alemdar, H. & Ersoy, C. (2015). Çevresel ve mobil algılama ile uyku kalitesi takibi. NETLAB Bilgisayar Ağları Araştırma Laboratuvarı, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

- Kahyaoglu S, Kurt, H. Uzal, S., & Özdelek, Ö.S. (2016). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerinin Sosyal ve Eğitim Hayatına Etkisi. *Avrasya Aile Hekimliği Dergisi*, 5, 13-19.
- Karaman, K. & Kurtoğlu, M.(2009). Öğretmen adaylarının internet bağımlılığı hakkındaki görüşleri. *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 4(2), 11-19.
- Katz, J. (1997). The digital citizen. *Wired*, 5, 68-77.
- Kutlu, M., Savcı, M. Demir, Y. & Aysam, F. (2016). Young internet bağımlılığı testi kısa formunun Türkçe uyarlaması: üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 69-76.
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: "akıllı telefon(kolik)" üniversite gençliği. *Global Media Journal Tr Edition*, 7(14), 328-333.
- Kwon, M., Lee, J. Y., Won, W. Y., Park, J. W., Min, J. A., Hahn, C. ve Kim, D. J. (2013). Development and validation of a smartphone addiction scale (SAS). *PloS one*, 8(2), 72-85.
- Meral, D. (2017). Orta öğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, yaşam doyumu ve bazı kişisel özellikler bakımından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Miraz, A. & Bozkurt, Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(9), 268-286.
- Morris, M., & Ogan, C. (1996). The Internet as Mass Medium. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 1(4), 51-64.
- Özbay, B. & Öncel, O.A. (2017). Telefon amblemlerimize ne kadar bağlıyız. *Researchgate*, 8, 2-18.
- Özdemir, G. ve Mert, A. (2008). Yalnızlık duygusunun akıllı telefon bağımlılığına etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(8), 90-100.
- Pawlikowski, M., Altstötter-Gleich, C. ve Brand, M. (2013). Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Comput Human Behavior*, 29(3), 1212-1223.
- Reisoğlu, İ., Gedik, N. & Göktaş, Y. (2013). Öğretmen Adaylarının Özsaygı ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Problemlı İnternet Kullanımıyla İlişkisi, *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 150-165.
- Satan, H. (2011). Ergenlerde akran baskısı, benlik saygısı ve alkol kullanımı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34, 183-194.
- Süler, M. (2016). Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Şar, A.H. & Işıklar, A. (2012). Problemlı mobil telefon kullanım ölçeğinin Türkçeye uyarlaması. *International Journal of Human Sciences*, 2, 264-275.
- Şata, M., Çelik, İ., Ertürk, Z. & Taş, U. (2016). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarlama çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(1), 156-169.
- Taylan, H.H. (2016). Yükseköğretim Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı. *International Conference on Quality in Higher Education*, 24(25), 1093-1100.
- Toker, T. (2008). Madde Kullananlarda Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının, Madde Kullanma Eğilimi Benlik Saygısı ve Başa Çıkma Tutumları ile İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Usta, S.(2017). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ümmet, D., & Ekşi, F. (2016). Türkiye'deki genç yetişkinlerde internet bağımlılığı: yalnızlık ve sanal ortam yalnızlık bağlamında bir inceleme. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 3(1), 29-53.
- Young, K. S. (2004). Internet Addiction / A New Clinical Phenomenon and Its Consequences. *American Behavioral Scientist*, 48(4), 402-415.
- Young, K.S. (1998). Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction and a Winning Strategy for Recovery. New York: John Wiley & Sons.